

EXPO LANSINGERLAND

Plan > Visie | Kunst en erfgoed in de openbare ruimte | [redacted] | [redacted] | april 2019 | versie 2.2

INLEIDING

Na de beeldvormende avond op 31 oktober 2018 waarin met de Commissie Samenleving de ambities voor kunst in de openbare ruimte en Museum Lansingerland werden verkend, ontvingen wij de opdracht: Ontwikkel een concreet plan met visie voor kunst en erfgoed in de openbare ruimte.

Hoe verbindt een jonge gemeenschap zich met de rijke historie van Lansingerland? Met de thema's landschap, mensen en de verbeelding, die de leidraad bleken te zijn tijdens de beeldvormende avond, zijn verbindingen te maken; niet alleen ruimtelijk, als routes door het landschap, maar ook denkbeeldig, waarbij het dan gaat over de identiteit en het collectieve geheugen. Dit vormt het uitgangspunt voor de ontwikkeling van de visie. Wat is er al, wat moet worden toegevoegd en wat is erbij nodig om de verhalen te verbinden?

We hebben een aantal inspiratietochten door de gemeente Lansingerland gemaakt om ons een beeld te vormen van het landschap en de mensen. Gaandeweg ontstond in onze verbeelding wat wij nodig achten voor de cultuur in Lansingerland.

[redacted], april 2019

Langs de snelweg kondigt het Ruhrgebiet zich al aan. Hoe zou dat voor Lansingerland kunnen zijn?

1 | INSPIRATIE

Welke inspiratie leveren het landschap en de mensen van Lansingerland?

Wat ons tijdens onze inspiratietochten opviel:
Waar we ook kwamen; met wie we ook spraken, overal vonden we verhalen.

Verhalen over de historie van Lansingerland. Ondanks dat Lansingerland een jonge gemeente is, kennen de drie dorpen een lange geschiedenis die door de verschillende historische verenigingen levend worden gehouden.
Maar ook verhalen van vandaag: Van ondernemers zoals De Ruiter, in hun Experience Center, die evenals vele andere kwekers de oplossingen zoeken voor de toekomstige voedselvraagstukken. Verhalen van tuinbouwers die een wereldwijd bedrijf runnen vanuit Lansingerland, zoals Anthura met hun opvallend vormgegeven kassencomplex. Of verhalen van de snackkraamhouder bij de Berkelse Poort, die allerlei plannen heeft voor een nieuwe kraam.

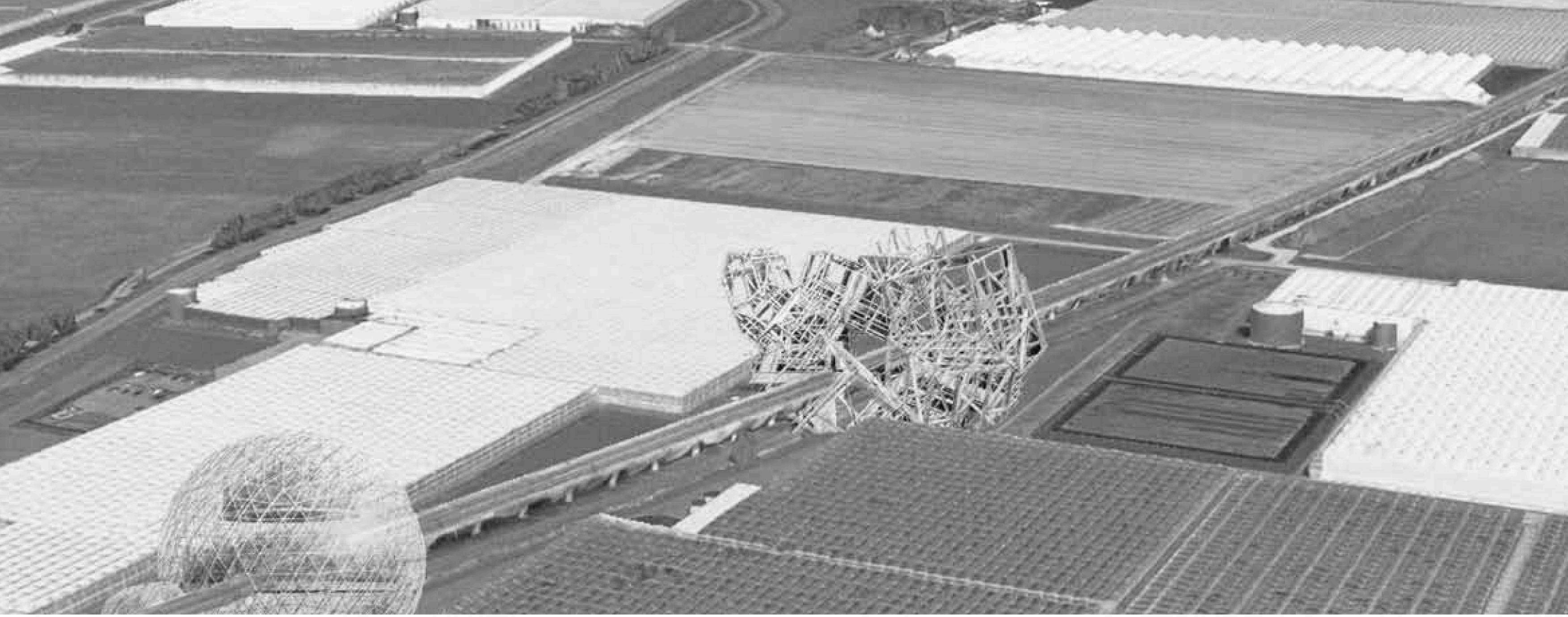
Deze verhalen zijn niet meteen zichtbaar en zijn ook niet op één lokatie bijeen te brengen. Een museum met vier muren lijkt ons geen oplossing. Museum Lansingerland is geen gebouw, als een verhalenpakhuis. De verhalen zijn immers overal.

Lansingerland is voor ons één groot expositieterrein, vol verhalen. Verhalen die weliswaar figuurlijk nog achter glas zitten. Maar het is er! Die verhalen vormen de verbindingen, maar ze moeten verschillende podia krijgen waar ze verteld worden, waar mensen elkaar kunnen ontmoeten. Om de identiteit van Lansingerland meer te gaan vormen.
Benoem een kunstmeester en begin morgen! Met kleine lokale cultuuractiviteiten en met enkele grote festival(s). Die de citymarketing en de placemaking voeden. Cultuur is doen. Praten doen we daarna, om de verhalen weer door te vertellen.

De HSL voorzien van kunstwerken

2 | EXPOTERREIN

Van poldervaarten tot HSL, van molens tot greenhouse experience centra. Waar een stenen stad én een glazen stad gezamenlijk naast en door elkaar groeien. Daar laten we zien dat Lansingerland een groot levend EXPO terrein is. Kunst verbeeldt en viert de verandering. Verhalen geven inzicht. En mensen verwelkomen je.

Wij zien Lansingerland als één, groot expositieterrein. Vergelijk Expo Lansingerland met het terrein van de Floriade of van een Wereldexpo.

Citymarketing

De gemeente Lansingerland presenteert zichzelf binnen de Greenport sector als meest duurzame en innovatieve glastuinbouwgemeente ter wereld. Als tweede glastuinbouwgemeente van Nederland spelen bedrijven uit Lansingerland een grote rol in de veredeling van en wereldhandel in groenten, fruit, bloemen en planten. Voor de citymarketing en stadspromotie geeft de slogan 'meest innovatieve glastuinbouw ter wereld' glans aan de economische betekenis van Lansingerland en de ondernemers in Lansingerland, maar het vergeet de inwoners en de bezoekers. Lansingerland heeft veel meer te bieden. Veel bewoners en dagjesmensen weten dat al wanneer ze fietsen langs de Rotte, wandelen in het Bergse Bos of in het Annie M.G. Schmidtpark. Maar er is meer.

Placemaking

De identiteit van Lansingerland bestaat uit meer dan het innoverende karakter van de glastuinbouw. En dat 'meer' zit in al die verhalen. Verhalen die voor het eerst of juist nog een keer verteld moeten worden. Hoe maak je die verhalen zichtbaar? Placemaking! Zoals gezegd zien wij het gebied binnen de gemeentegrenzen van Lansingerland als een groot expoterrein. Dit is *the place*, waar het gaat gebeuren, waar *the making* moet ontstaan. Festivals, tentoonstellingen, optredens die de verhalen maken en die een meerwaarde hebben voor de bewoners en de bezoekers. Betrek de bewoners bij de inrichting van hun woonplaats en maak met hen de kunst en cultuur in de openbare ruimte van Lansingerland.

De Kunsttoer als onderdeel van Expo Lansingerland

3 | VERBEELDEN EN VERBINDEN

Kunst en erfgoed voedt de verbeelding van de mensen en kan verbindingen maken in het landschap.

Lansingerland groeit in 2030 tot wellicht 75.000 mensen die werken in de regio. De bevolkingssamenstelling wordt superdivers en Lansingerland moet voor iedereen een prettige plek zijn om te wonen en te werken: 'Liveable & loveable'. Bewoners moeten zich er betrokken bij willen voelen. Kunst en cultuur en ook placemaking dragen bij aan dat gevoel van thuis te voelen in je stad, wijk of je straat. Kunst en cultuur leggen verbindingen tussen het landschap, de verhalen van de mensen, het historisch erfgoed en de hyper innovatieve kassen industrie (glastuinbouw). Permanente kunstwerken op bijzondere locaties in opmerkelijke samenwerkingsverbanden, jaarlijks terugkerende evenementen, zoals de Kunsttoer en tijdelijke 'placemaking' projecten laten, onder de paraplu van EXPO Lansingerland, ook en vooral de zachte kant van het 'stad-maken' zien.
Lansingerland maakt met EXPO Lansingerland haar eigen(zinnig)heid van het pionieren in de Hollandse polder zichtbaar en tot een belevenis. EXPO Lansingerland is een ontdekkingstocht naar dat 'wat er al is' en tot de verbeelding sprekende bestemmingen en verhalen. Een bezoek aan EXPO Lansingerland komt op de culturele kaart van Nederland te staan.

Placemaking-projecten:
bewoners ontdekken hun eigen wijk/stad.

Het (reizend) infopaviljoen, als markeringspunt, waar mensen elkaar verhalen over de kunst en het erfgoed vertellen.

4 | ONTMOETEN

Voor wie is de kunst en het erfgoed?

Kunst en erfgoed kom je in Lansingerland overal tegen. In het landschap, in de gebouwde omgeving en in de verhalen van de mensen zoals die uitgedragen worden door de verschillende historische verenigingen. Kunst en erfgoed kom je als bezoeker al fietsend en wandelend tegen in het landschap of door de oude dorpskernen. Zelfs in de tuinderijen zie je ondernemers die kunst aan hun bedrijventerrein hebben toegevoegd.
Kunst en erfgoed zijn altijd aanleidingen om elkaars verhaal te delen. EXPO Lansingerland wil met de kunst de ontmoeting tussen inwoners die soms al generaties lang in de verschillende dorpen (Berkel en Rodenrijs, Bleiswijk en Bergschenhoek) wonen, verbinden met de relatief nieuwe bewoners in de afzonderlijke nieuwbouwwijken. Ontmoetingen tussen de bewoners van oude - en nieuwe woongebieden bevorderen de gemeenschappelijke historie die een nieuwe fusiegemeente nog ontbeert.

Jongeren

De jongeren in Lansingerland vormen een grote groep. In een toekomstig superdivers Lansingerland willen zij nadrukkelijk gezocht en bediend worden. Ze participeren in zoveel mogelijke kunstprojecten voor de EXPO Lansingerland. Jongeren kunnen de verhalen vertellen die in de toekomst weer overgedragen worden en tot het erfgoed van de 21ste eeuw gaan behoren.

Publieksprofielen

Eind 2018 heeft Rotterdam Festivals de publieksprofielen van Lansingerland in kaart gebracht. In deze Visitorsmonitor met de titel "Lansingerland in kaart. Beter zicht op de inwoners en hun wensen met behulp van Mosaic*" is een indeling op postcode/ per huishouden, waardoor groepen niet afzonderlijk benoemd worden, zoals jongeren en oude/nieuwe bewoners. In "Lansingerland in kaart" is gekeken naar de bewoners en hun cultuur-wensen. Hieronder volgt hetgeen ons in de Visitorsmonitor opviel:

"Lansingerland is niet van de 'stadse fratsen', zo gaf ook het identiteitsonderzoek 'Lang Leve Lansingerland' al aan. De inwoners kiezen liever voor nieuw elan, voor nieuwe dwarsverbanden, voor aansluiting op de omgeving en voor herwaardering en herpositionering van wat Lansingerland kenmerkt en onderscheidt."

"Cultuur hoort bij het sociaal domein. Het verenigingsleven zorgt voor ontmoeting en ontspanning en voor betrokkenheid en verbinding van jong en oud … Wie deel uitmaakt van een groep en zich gewaardeerd voelt om zijn bijdrage, blijft langer actief en heeft minder kans op vereenzaming."

Visitorsmonitor van Rotterdam Festivals. Welke doelgroepen en de kenmerken:
• Actieve families –ca 20%–
(druk met gezin en werk; tussen de 25-55 jaar oud;
middelbaar tot hoger opgeleid; inkomen: modaal tot 2x modaal.)
• Randstedelijke gemakzoekers –ca 20%–
(Maximaal 65 jaar; leuke dingen ondernemen met het gezin;
middelbaar tot hoogopgeleid; inkomen: modaal – 2x modaal inkomen.)
• Elitaire cultuurminnaar –ca 15%–
(45 jaar en ouder; welvarende groep – 2/3x modaal.)
• Klassieke kunstliefhebber –ca 15%–
(60 plussers; getrouwd; middelbaar/hoger opgeleid.)

** Mosaic is een segmentatiesysteem dat meer dan 7,5 miljoen huishoudens in 50 typen en 14 groepen op basis van meer dan 330 bronnen indeelt.*

Kunst bij de Rotte - Oorsprong.

5 | EXPO LANSINGERLAND

Wat kan Expo Lansingerland zijn?

A) DE ROUTE

Het landschap van Lansingerland bestaat uit linten, langgerekte stroken:
de groen-en-water strook van de Rotte, de Rottemeren en van het Bergse Bos;
de lintbebouwing van Berkel en Rodenrijs;
de doorsnijding van spoorbanen van HSL en stadsrail.
Daartussen bevindt zich de bebouwing van woningen en kassen. Door de vorm van het landschap vinden wij het niet verwonderlijk dat er veel fiets– en wandelroutes door Lansingerland lopen en aangeboden worden. Deze routes verbinden al vele verhalen: veelal gekoppeld aan erfgoed. Wat mist zijn de verbeeldingsroutes: kunst op plekken. Art as placemaker.

B) DE KUNST

Bestaande en nieuwe kunstwerken 'maken de stad' en vertellen over Lansingerland. De kunst voert langs bijzondere bestemmingen, zoals Oorsprong de Rotte, het Cultuureiland, Cultuurhuizen, het Tolhek. En bestemmingen vertellen over de landschapsschilder Chabot, Annie M.G. Schmidt, of het industriële monument van maalderij Treurniet, etc.

C) EVENEMENTEN

Theater, muziek en kunst in de openbare ruimte zetten de route en de kunst extra in het licht. Kunst-evenementen: Van kleinschalige buurt –placemaking– projecten tot grote festivals. Bestaande lokale, zoals Kunsttoer Lansingerland, landelijke dagen, zoals Dag van de Architectuur, Monumentendag, Kom in de Kas zijn aanleidingen om Expo Lansingerland verder in beeld te brengen. Ook nieuwe festivals geven een onderbelicht aspect van Expo Lansingerland glans. We noemen bijvoorbeeld een Future Food Festival, wat de innovatieve glastuinbouw en het wereldvoedselvraag-stuk aandacht of een Viva Vinex: een bepaalde Vinex wijk bestaat zoveel jaar en dat moet in de wijk gevierd worden.

D) PROEFTUIN

Een stimuleringsruimte (fysiek, mentaal en financieel) om kleine experimenten te faciliteren voor het met name betrekken van jongeren én ouderen bij de kunst in de openbare ruimte projecten. Participatieprojecten: Van Streetart tot kunstfestival, kunstenaars gaan met jongeren/ ouderen/ buurtbewoners/ medewerkers/ bezoekers aan de slag om een nieuw onderdeel op Expo Lansingerland te maken.

Truck, die zich over Expo Lansingerland verplaatst.

De onderdoorgang van de HSL, als kunstroute door Expo Lansingerland.

6 | MIDDELEN

Wie gaat het doen? Wanneer? Met welk budget?

WIE?

Benoem per project een 'kunstmeester', iemand die de ruimte krijgt om de verbinder te zijn; om de gastvrijheid te ontwerpen. Samen met de bewoners en ondernemers initieert en/of stimuleert deze 'kunstmeester' kunst in de openbare ruimte en erfgoed-projecten in de buurten zelf. Hij of zij is de placemaker: kunst- en erfgoedprojecten die een meerwaarde hebben voor de bewoners/ondernemers, maar die ook bezoekers van buiten Lansingerland trekken.

Verbinder en verdubbelaar

De 'kunstmeester' is het aanspreekpunt voor kunst en erfgoedprojecten, zowel intern bij de gemeente (van inrichting openbare ruimte tot city marketing) als extern. Waar zijn de kansen? Hij of zij is ook de verbinder met landelijke overheden, zoals bijvoorbeeld Rijkswaterstaat of ProRail en met het plaatselijke bedrijfsleven.
Per project zal de aangestelde 'kunstmeester' budgetten uit kunst en cultuur aanvullen/ verdubbelen, door bijvoorbeeld een 1% regeling en met externe financiering/ sponsoring/fondsen.

WANNEER?

'De harde kant is ingevuld, het is tijd om invulling te geven aan de zachte kant van Lansingerland' (*quote van Alexander Kuipers, voorzitter commissie Samenleving*). Waarom wachten? De tijd is rijp om te beginnen de zachte kant invulling te geven.

WELK BUDGET?

Financieel: niet alleen geld uit de pot cultuur of uit het sociale domein. Ook andere gemeentelijke diensten kunnen bijdragen. Daarnaast zijn er veel ondernemers, die vast en zeker willen bijdragen aan de kunst en cultuur van Lansingerland en kan er bij diverse fondsen aanvragen ingediend worden.
In Lansingerland is geïnvesteerd in de 'harde kant' van het stad-maken: woningen, kantoren, infrastructuur en industrie. Om de groeiende stad ook leefbaar en aantrekkelijk te houden moet er inmiddels ook geïnvesteerd worden in de 'zachte kant' van de stad.
Wij zijn voorstander van een percentageregeling voor beeldende kunst, waarmee de gemeente de 'zachte kant' stimuleert. Dit moet een regeling zijn die voor een lange termijn geldt, zodat de gemeente laat zien dat het structureel inzet op kunst.
Onderzoek van Rotterdam Festivals wijst uit dat de wil om mee te doen met cultuur aanwezig is maar dat het aanbod daar nog niet voldoende is op afgestemd of dat je vooruitlopend op die ongetwijfeld groeiende behoefte moet gaan anticiperen.
Kunst en erfgoed in de openbare ruimte versterkt niet alleen het woongenot, maar ook economie/ toerisme. Kunst zorgt voor verbeelding, die ook nodig is voor het innovatie bij ondernemers.

IN BEELD

Maar zorg dat Expo Lansingerland als idee, als branding gaat leven.
Een bus of een vrachtwagen kan een zichtbaar mobiel symbool voor de Expo Lansingerland vormen. Ook een communicatiecampagne rondom Expo Lansingerland kan het idee in de gemeente laten landen en een kader geven, waarbinnen de verschillende kunst en erfgoedprojecten gaan plaatsvinden.

Kunstproject in de kas,
met beelden van [redacted]

7 | UITGANGSPUNTEN

Wat voor kunst? Welk erfgoed? Welke verhalen?

Kunst in de openbare ruimte en erfgoed zou ons inzien aan de volgende uitgangspunten moeten voldoen:

- Ontdekkend/ Spraakmakend: het levert gesprek en verhalen op; draagt bij aan de identiteit;
- Verbindend: het levert een meerwaarde op voor inwoners, ondernemers en bezoekers. Het versterkt de buurt/ omgeving (placemaking);
- Groeiend: Het mag in kleine vorm beginnen, maar denk vanuit een groeimodel. Ga uit van een volgende keer/editie en maak die beter, iets groter. Innoveer, ook hier;
- Herhalend: probeer traditie te creëren. Zorg dat Lansingerlanders weer uitkijken naar het volgende kunst–/erfgoedproject
- Blijvend: Zorg dat er iets achterblijft. Bijvoorbeeld: van een festival blijft een kunstwerk over. Als een landmark op het expoterrein.

Kunstwerken, te zien vanuit bovenzaal Anthura-bedrijfsgebouw.

8 | ONZE INSPIRATIE

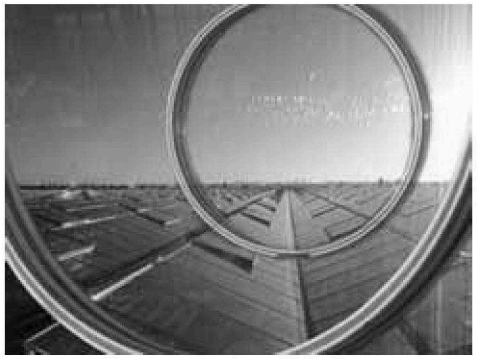
Expo Lansingerland, de gemeente als expositieterrein

Leegstaande winkel– of bedrijfsruimte als kiosk, als informatiepunt over kunst/erfgoed, voor het vinden van routes, als startpunt van een rondleiding, als locatie waar kunstprojecten plaatsvinden, als verzamelpunt van verhalen. Op termijn als permanente expo-points.

De treinreiziger raast in de intercity direct dwars door Lansingerland, maar heeft daar geen weet van. Zonde! Mooi moment om Expo Lansingerland te promoten. Dit geldt ook voor autowegen, zoals bijvoorbeeld A12 en in de nabije toekomst A16.

Als je er niet werkt, kom je niet zo snel in het kassengebied, terwijl het wel prachtige plekken, uitzichten geeft. Een beetje futuristisch, wat kunst kan versterken. Hier wordt de toekomst uitgevonden.

Onder de HSL zagen wij een prachtige ruimte, die dwars door Lansingerland gaat en ook dwars door het kassengebied loopt. Een unieke verbinding, want volledig overkapt, die fietsend of met skeelers/e-bikes of anderszins begaanbaar gemaakt kan worden. Maak er een jongeren-festivalterrein van.

Kom in de Kas! Dat mag hooguit een keer per jaar en als het de ondernemer uitkomt. Om die innovatieve glastuinbouw te promoten zien wij toch een festival voor ons, dat kunst/eten/tuinbouw combineert.

De Oorsprong de Rotte markeren met een kunstwerk. De Oorsprong krijgt met een kunstmarkering extra aandacht in “Ook dit is de Rotte”.

Placemaking. Bewoners ontdekken op feestelijke wijze de bijzonderheden van hun eigen woon- en leefomgeving en kunnen bijdragen aan het maken van nieuwe bestemmingen terwijl ze kijken naar een film over de geschiedenis. Wat kun je meer doen met oorden als de Berkelse Poort of het oude industrie complex van Treurniet? Wie is eigenlijk de maker van dat ene kunstwerk en waar staat dat andere werk? En creatieve ondernemers openen de deur.

[redacted]

april 2019